

Sociálně-právní ochrana dětí

Poslanecká sněmovna v minulém týdnu přikázala výborům k projednání novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Cílem této novely je zejména posílení možností setrvání dítěte v rodině, popř. umístění do náhradní rodinné péče, a snížení počtu dětí umísťovaných do institucionální péče.

Sociálně-právní ochrana dětí v ČR

Cílem sociálně-právní ochrany dětí je zajištění práva dítěte na příznivý vývoj a výchovu, na rodinnou péči a ochranu jeho zájmů. Naplňování tohoto cíle se prolíná celou řadou politik a vyplývá z mezinárodních závazků České republiky. Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou obecní a krajské úřady, MPSV a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně.

Stěžejní roli v systému sociálně-právní ochrany dětí mají v ČR obce, protože jsou dětmi nejprístupnější a mohou nejlépe sledovat jeho situaci. Za tímto účelem jsou zřizovány Komise pro sociálně-právní ochranu dětí, které působí v obvodu příslušné obce s rozšířenou působností a navrhují a posuzují programy ochrany dětí nebo projednávají případy ohrožených dětí.

Náhradní péče o děti

Pokud nastane situace, kdy dítě nemůže setrvat v péči své rodiny, je ideální formou náhradní péče náhradní rodinná péče buď v podobě adopce, nebo pěstounské péče. Mnoho dětí u nás však stále končí v zařízeních ústavní péče. Správa těchto zařízení je navíc rozdělena mezi několik resortů. Některá spadají do resortu sociálních věcí, jiná pod správu

ministerstva školství a např. kojenecké ústavy pod ministerstvo zdravotnictví. Tato resortní roztržičnost brání efektivnímu poskytování pomoci ohroženým dětem.

Terčem kritiky je dlouhodobě především umísťování nejmenších dětí do ústavní péče, tj. do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let. Přitom právě v tomto věku má podle řady odborníků výchova v ústavním zařízení nejhorší dopad na psychosociální vývoj dítěte a jeho další život. Vláda začátkem tohoto roku schválila záměr ukončit provoz kojeneckých ústavů do konce roku 2013. Do budoucna počítá také s výrazným omezením umísťování dětí ve věku do 7 let do ústavní péče. Záměr zrušit ústavy však přináší otázku „co s dětmi, které se nepodaří udržet v jejich vlastní rodině nebo umístit do náhradní péče?“. Tento problém musí být vyřešen ještě před samotným zrušením stávajícího systému.

Problematické není pouze umísťování nejmenších dětí do ústavní péče. V ČR se nedaří rychlé hledání náhradní rodiny právě u starších dětí. Většina případů ústavní nebo ochranné výchovy je ukončena až z důvodu dosažení plnoletosti.

Počet dětí v náhradní péči v ČR (k 31. 12. 2010)

Počet dětí v náhradní rodinné péči	14.618
- z toho zdravotně postižených	524
Počet dětí v zařízeních pro výkon pěstounské péče	307
Počet dětí s nařízenou ústavní výchovou	7.685
Počet dětí s uloženou ochrannou výchovou	177
Počet dětí v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let	1.513

Zdroj: MPSV; ÚZIS.

**Výtky Českému státu
ze strany Výboru pro práva dítěte OSN**

Ústavní péče o děti v České republice je častým terčem kritiky ze strany mezinárodních organizací. Zde jsou stručně uvedeny výtky Výboru pro práva dítěte OSN:

Časté umísťování dětí do ústavní péče pouze z důvodu finanční situace rodiny
Časté umísťování dětí romského původu či dětí se zdravotním postižením do ústavní péče
Nedostatek služeb komunitního typu
Roztříštěnost systému
Dlouhá délka pobytu dětí v ústavní péči
Nedostatečné udržování kontaktů s původní rodinou
Nejasná politika adopce
Provozování Babyboxů

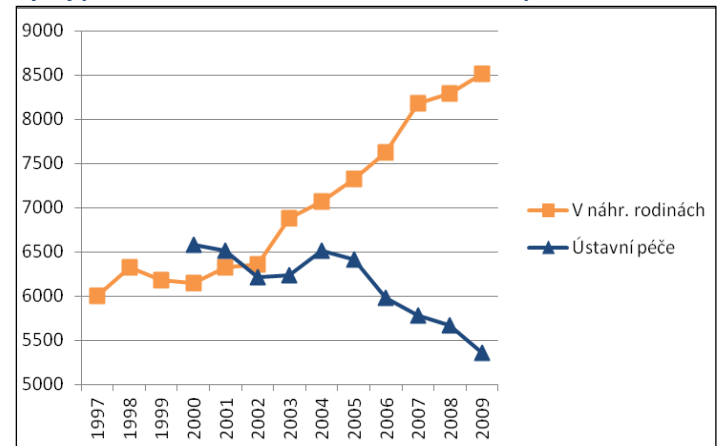
Zdroj: Edice Otvíráme. 2011

Slovenská reforma

Slovensko v roce 2005 přijalo v souvislosti s dřívějšími doporučeními Výboru pro práva dítěte OSN celý komplex opatření v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Nový zákon o rodině (zákon č. 36/2005 Z. z.) je postaven na ideji „nejlepšího zájmu dítěte“, a posílil tak respekt k názorům dítěte na posouzení vlastní situace. Tato idea je uplatněna také v občanském zákoníku a v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kuratele (zákon č. 305/2005 Z. z.), který posílil roli zejména nestátních subjektů v této politice. Důraz je kladen na poskytování služeb sociálně-právní ochrany dětí v jejich původních rodinách, popř. v náhradním rodinném prostředí. Do ústavní péče je umísťováno minimum dětí. Tento trend lze pozorovat na obrázku 1, který ukazuje strmý pokles počtu dětí v ústavní péči právě od roku 2005. (Statistiky o ústavní péči o děti jsou na Slovensku sledovány až od roku 2000.) Při hledání řešení nepříznivé situace dětí vždy probíhá intenzivní komunikace jak s dítětem samotným, tak s jeho původní, popř. náhradní,

rodinou. Změny v oblasti ochrany práv dítěte a rodiny z roku 2005 se promítly mimo jiné také v trestně-právní oblasti. Slovenský přístup pro nás může být inspirací pro svou komplexnost a důraz na zachování dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí.

Obrázek 1:
Vývoj počtu dětí v náhradní rodinné a ústavní péči na Slovensku

Zdroj: Graf autorky podle www.vzd.cz

Zdroje:

Edice Otvíráme: Magazín nejen o českých dětech: Cesta českého dítěte do ústavu (a zpět). 2011. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/cesta_ceskeho_ditete_d_o_ustavu_a_zpet.pdf

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010*. 2011. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11544/rocenka_2010.pdf

Sociálně-právní ochrana dětí. MPSV. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7241>

MPSVR SR. *Národní akční plán pro děti na roky 2009 – 2012*. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/rod-a-soc-politika-socialnopravna-ochrana-deti-a-socialna-kuratela.html>

ÚZIS ČR. *Aktuální informace č. 18/2011*. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/cinnost-kojeneckych-ustavu-detskych-domovu-pro-deti-2011>

V zájmu dítěte: Stránky o dětech v náhradní péči. Dostupné z: www.vzd.cz